

หาบเร่เสน่ห์แม่คำ : จากการศึกษาวิถีชีวิตของแม่คำหาบเร่
ตลาดหาบเร่ สถานีรถไฟ จังหวัดบุรีรัมย์

Hab Reh Saneh Mea Ka : The Study of the Way of
Life of Hawkers at Hawker Market in Buriram Railway
Station.

อนุชิต สีโมรส¹, ภาณุวัฒน์ เหล่าพิลัย², สหสสวรรค์ ดอกไม้³, ปฎิภาณ ไชยศรี⁴
พีรดา พรเพชร⁵ และทิพยดา ศิริเกษ⁶

Anuchit Seemorot, Panuwat Loapilai, Sahassawar Dokmai, Patipan
Chaisri Peerada Pornpet, Tipyada Siriket

Received: March 21, 2023

Revised: August 16, 2023

Accepted: August 16, 2023

¹ สาขานาฏศิลป์และการละคร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Dramatic Arts and Drama, Faculty of Humanities and Social
Sciences Rajabhat Maha Sarakham University
(Email: Seemorot@gmail.com)

² สาขานาฏศิลป์และการละคร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Dramatic Arts and Drama, Faculty of Humanities and Social
Sciences Rajabhat Maha Sarakham University

(Email: Panutik090518@gmail.com)

³ สาขานาฏศิลป์และการละคร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Dramatic Arts and Drama, Faculty of Humanities and Social
Sciences Rajabhat Maha Sarakham University

(Email: sahasawasdok123@gmail.com)

⁴ สาขานาฏศิลป์และการละคร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Dramatic Arts and Drama, Faculty of Humanities and Social
Sciences Rajabhat Maha Sarakham University

(Email: patipan2000chaisri@gmail.com)

⁵ สาขานาฏศิลป์และการละคร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Dramatic Arts and Drama, Faculty of Humanities and Social
Sciences Rajabhat Maha Sarakham University

(Email: Artie2543@gmail.com)

⁶ สาขานาฏศิลป์และการละคร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Dramatic Arts and Drama, Faculty of Humanities and Social
Sciences Rajabhat Maha Sarakham University

(Email: ttipyada@gmail.com)

บทคัดย่อ

นาฏยนิพนธ์ชุด “หาบเร่เสน่ห์แม่คำ” จากการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาวิถีชีวิตของแม่คำหาบเร่ ตลาดหาบเร่ สถานีรถไฟ จังหวัดบุรีรัมย์ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสรรค์นาฏยนิพนธ์ชุด หาบเร่เสน่ห์แม่คำ โดยการศึกษาจากกลุ่มเป้าหมายกลุ่มผู้รู้ ผู้ปฏิบัติ จากการนำเครื่องมือแบบการสัมภาษณ์ แบบการบันทึกข้อมูล และการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของการแสดง ซึ่งได้นำเสนอในรูปแบบการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านอีสานสร้างสรรค์ ด้วยการพรรณนาและรูปแบบการแสดงท่ารำโดยการบันทึกวิดีโอทัศน์ ผลการศึกษาพบว่า

การสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์พื้นบ้านอีสาน ชุด หาบเร่เสน่ห์แม่คำ ผู้สร้างสรรค์ได้นำเสนอการแสดงตามกระบวนการดังนี้ 1. การนำเสนอรูปแบบการแสดง 2. รูปแบบการแต่งกาย 3. ลักษณะการแปรแถว 4. การออกแบบกระบวนการท่ารำ 5. รูปแบบการแต่งหน้า 6. การออกแบบเนื้อร้องทำนองเพลงสำหรับการแสดง ซึ่งจากการนำกระบวนการคิดประดิษฐ์สร้างสรรค์ขึ้นใหม่โดยยึดหลักกระบวนการท่ารำบางส่วนมาจากแม่บทอีสานมาผสมผสานศิลปะการแสดงทางด้านตะวันตกแบบร่วมสมัย ทำให้เกิดการสร้างสรรค์นาฏยนิพนธ์ที่มีความสวยงามและน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ : แม่คำหาบเร่, วิถีชีวิต, ตลาดหาบเร่

Abstract

"Hab Reh Saneh Mea Ka" is a drama thesis which studied of the way of life of the hawkers. It was presented in the form of a creative Isaan folk dancing performance. The objective of this research is to study the information about the way of life of hawkers at the railway station in Buriram Province and create Isaan folk dancing performance. The sample population used for data

collection consisted of villagers, people in the local community and consumers. The research instrument used to collect information are interviews, a record form, and a performance evaluation from experts. The creative Isaan folk dancing performance was reported in a narrative form and dancing performance was video recorded. The results were as follows:

The creative "Hab Reh Saneh Mea Ka" Isaan performance contained following phases; 1. performance presentation, 2. costume, 3. procession variation, 4. dance variation, 5. make up, and 6. performance lyric and music composing. The creation is an integration of contemporary western dance posing with the Isan principle dancing poses.

Keywords: hawker, lifestyle, hawker market

บทนำ

การแลกเปลี่ยนสินค้าหรือการค้าขาย อยู่ควบคู่กับสังคมมนุษย์มาช้านาน เนื่องจากมนุษย์ไม่สามารถผลิตทุกอย่างได้ด้วยตนเองและบนพื้นฐานที่มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่จะต้องมีการพบปะสังสรรค์กันตลอดเวลา การแลกเปลี่ยนซื้อขายได้มีพัฒนาการจากการแลกเปลี่ยนเฉพาะในชุมชนสู่ระหว่างชุมชนที่ใกล้เคียงและชุมชนที่ห่างออกไป ซึ่งสถานที่ที่ใช้เป็นพื้นที่ของกิจกรรมนี้เรียกว่า ตลาด ตลาดเป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการอีกทั้งยังเป็นแหล่งพบปะแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารของสมาชิกในชุมชนและระหว่างชุมชนด้วยกัน จากหลักฐานพบว่าตลาดกำเนิดขึ้นในสมัยสุโขทัย แต่ปรากฏเด่นชัดในสมัยอยุธยาในรูปแบบของตลาดน้ำและตลาดบก (ธานี กุลแพทย์, 2539) โดยทั้งตลาดน้ำและตลาดบก มีทั้งที่เป็นตลาดประจำและตลาดไม่ประจำ

เหล่าแม่ค้าจึงได้มีการโยกย้ายสถานที่ในการค้าขายสินค้าเพื่อตอบสนองความต้องการของแม่ค้าและลูกค้า การค้าขายหาบเร่จึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการดำรงชีวิตของชีวิต ซึ่งหาบเร่เป็นกิจการที่อาศัยทุนประกอบการต่ำ ผู้ประกอบการไม่จำเป็นต้องมีความรู้หรือทักษะค้าขาย อาศัยเพียงความคล่องตัวในการประกอบการสามารถบริการผู้อุปโภคและบริโภคได้ทุกกลุ่ม ทุกระดับ และง่ายต่อการเปลี่ยนแปลงประเภทสินค้าและสถานที่ประกอบการ ทำให้ หาบเร่เกิดขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก (ทะนงศักดิ์ สุกลดิษฐ์, 2530) สามารถพบเห็นได้ทั่วทุกจังหวัดของประเทศไทย ซึ่งจังหวัดบุรีรัมย์ เป็นอีกหนึ่งจังหวัดที่ยังคงพบเห็นแม่ค้าหาบเร่เป็นจำนวนมาก

ตลาดหาบเร่จังหวัดบุรีรัมย์ บริเวณสถานีรถไฟบุรีรัมย์ เวลาประมาณ 08.00 น. ของทุกวัน เมื่อขบวนรถไฟ ได้จอดเทียบที่ชานชาลา ส่วนมากจะเป็นบรรดาชาวบ้านที่ เดินทางมาเพื่อขายหาบเร่ที่บริเวณหลังสถานีรถไฟบุรีรัมย์ โดยชาวบ้านได้นำสินค้าทางการเกษตรของตนเอง ไม่ว่าจะเป็น ผักหรือผลไม้หายาก ขนม อาหารแปรรูปต่าง ๆ เช่น ไข่ปิ้ง ข้าวจี๋ รวมไปถึงอาหารที่ปรุงสำเร็จสดใหม่ โดยสินค้าที่ชาวบ้านนำมาขายนั้นก็แตกต่างกันไปในแต่ละวันขึ้นอยู่กับฤดูนั้น ๆ หรือขึ้นอยู่กับภูมิปัญญาชาวบ้าน เพราะชาวบ้านจะเลือกจากสิ่งที่ตนมีหรือสิ่งที่หาได้ตามหมู่บ้านเพื่อนำมาขาย การค้าขายหาบเร่เป็นการค้าขายที่ไม่เป็นหลักเป็นแหล่ง มีการปรับเปลี่ยนสถานที่ในการค้าขายได้ตามต้องการ นอกจากการขายที่บริเวณสถานีรถไฟแล้ว ชาวบ้านก็หาบเร่มาสินค้าไปขายต่อที่สถานที่ใกล้เคียง เช่น ตลาดสด ตลาดนัด สถานีขนส่งผู้โดยสาร ที่ว่าการอำเภอหรือสถานที่ที่มีผู้คนชุมนุมจำนวนมาก เป็นต้น หลังจากที่ยาขายเสร็จเวลาประมาณ 10.20 น. เหล่าแม่ค้าก็จะเดินทางกลับบ้านเพื่อกลับไปหาครอบครัวของตน (Thai PBS News, 2565)

ศิลปะการแสดง จัดเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่มีคุณค่าต่อจิตใจของมนุษย์ เนื่องจาก เป็นศูนย์รวมของศาสตร์แห่งศิลปะด้านต่าง ๆ

ไว้ด้วยกันเป็นอันหนึ่งอันเดียว ทั้งด้านวรรณศิลป์ วาทศิลป์ นาฏศิลป์ ดุริยางคศิลป์ คีตศิลป์ ช่างศิลป์ และทัศนศิลป์ ทำให้ศิลปะชนิดนี้เป็นสิ่งสำคัญที่ส่งผลให้ประเทศไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองได้อีกทางหนึ่ง โดยศิลปะการแสดงต่าง ๆ ที่พบในประเทศไทยมีความหลากหลายตามสภาพแวดล้อม ของแต่ละท้องถิ่น ที่แสดงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะอันสัมพันธ์กับวิถีชีวิตพื้นบ้านที่แสดงออกด้วยลีลาท่าทางการ ฟ้อนที่ชาวบ้านได้คิดประดิษฐ์ขึ้น ทำให้เกิดเป็นชื่อเรียกศิลปะการแสดงประเภทนี้ว่า “การฟ้อนพื้นบ้าน” (กนกวรรณ หวังร่วมกลางและคณะ, 2543)

จากการศึกษาวิถีชีวิตของแม่ค้าหาบเร่ คณะผู้สร้างสรรค์เล็งเห็นความสำคัญของอาชีพแม่ค้าหาบเร่และวิถีชีวิตการประกอบอาชีพแม่ค้าหาบเร่ ในตลาดหาบเร่จังหวัดบุรีรัมย์ ที่ยังคงรักษาและสืบทอดเอกลักษณ์การค้าขายแบบหาบเร่ คณะผู้สร้างสรรค์ จึงเกิดแรงบันดาลใจที่จะสร้างสรรค์งานทางด้านนาฏศิลป์พื้นบ้านอีสานสร้างสรรค์ ชุด “หาบเร่เสน่ห์แม่ค้า”

วัตถุประสงค์

เพื่อสร้างสรรค์นาฏยนิพนธ์ชุด หาบเร่เสน่ห์แม่ค้า

วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่

- 1.1 กลุ่มผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญ ปราชญ์ชาวบ้าน
- 1.2 กลุ่มผู้ปฏิบัติการแสดง นักศึกษาหลักสูตรสาขาวิชานาฏศิลป์ และการละครชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

- 2.1 แบบสัมภาษณ์ ใช้การสัมภาษณ์ โดยเลือก ผู้สัมภาษณ์

ด้วยวิธีสุ่ม จดบันทึกและบันทึกเสียงข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

2.2 การเก็บบันทึกข้อมูล ใช้โทรศัพท์มือถือบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ถ่ายภาพและบันทึกวิดีโอเพื่อใช้เก็บข้อมูลที่เป็นภาพนิ่ง

2.3 เกณฑ์การประเมิน อาจารย์ที่ปรึกษาเชี่ยวชาญจากหลักสูตรสาขาวิชานาฏศิลป์และการละคร มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม และคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอกตรวจสอบเนื้อหาและความเหมาะสมของเกณฑ์

3. การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่

3.1 นำรายละเอียดของเนื้อหาเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา

3.2 นำรายละเอียดของเนื้อหาที่ปรับปรุงแก้ไขให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องในด้านเนื้อหา รูปแบบการแสดง

3.3 สร้างแบบสัมภาษณ์ แบบสอบถามและทำการตรวจสอบเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์ ว่าครอบคลุมวัตถุประสงค์หรือไม่

4. ขั้นตอนดำเนินการวิจัย ได้แก่

4.1 การวิจัยระยะที่ 1 เลือกหัวข้อตามสนใจ และโดยเลือกทำการวิจัย

4.2 การวิจัยระยะที่ 2 ส่งเอกสารข้อมูลประกอบตามหัวข้อที่เลือก

4.3 การวิจัยระยะที่ 3 เป็นการทดลองปฏิบัติการแสดง

4.4 การวิจัยระยะที่ 4 บันทึกภาพท่ารำและบันทึกการแสดงเพื่อใช้ทำรูปเล่ม

4.5 การวิจัยระยะที่ 5 จัดแสดงผลงานนาฏยนิพนธ์โดยบันทึกเทปและภาพนิ่ง เพื่อใช้ประกอบการทำรูปเล่มในงานวิจัย เชิญผู้เชี่ยวชาญเป็นกรรมการประเมินผลตามแบบประเมินและเกณฑ์

5. ระยะเวลาในการดำเนินงานวิจัย ตั้งแต่เดือนเดือนพฤศจิกายน 2565 – มีนาคม 2566

6. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

6.1 จากการสัมภาษณ์ นำข้อมูลที่ได้มาถอดเนื้อหาจากเครื่องบันทึกเสียง และกล้องวิดีโอ โดยจัดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรจำแนกข้อมูลที่รวบรวมได้จากการสัมภาษณ์ และการสังเกตมาเรียบเรียง

6.2 การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาวิเคราะห์โดยศึกษาและนำข้อมูลจากการศึกษามาพัฒนาสร้างสรรค์งานนาฏยนิพนธ์ชุด หาบเร่เสน่ห์แม่คำ

7. การสรุปสังเเอกสารวิจัย

7.1 วิดีทัศน์การแสดงชุด หาบเร่เสน่ห์แม่คำ

7.2 เอกสารงานวิจัยเรื่อง หาบเร่เสน่ห์แม่คำ

ผลการศึกษา

การสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์พื้นบ้านอีสาน ชุด หาบเร่เสน่ห์แม่คำ จากการศึกษาวิถีชีวิตของแม่คำหาบเร่ ตลาดหาบเร่สถานีรถไฟจังหวัดบุรีรัมย์ ผู้สร้างสรรค์สามารถสรุปผลวิจัยได้ดังนี้

1. การนำเสนอรูปแบบการแสดง

รูปแบบของการแสดง กำหนดรูปแบบของการแสดงออกเป็น 3 ช่วงคือ

ช่วงที่ 1 การเตรียมตัว เตรียมของในการค้าขายของแม่คำหาบเร่

ช่วงที่ 2 การค้าขายของแม่คำหาบเร่ ที่สื่อให้เห็นถึงลักษณะรูปแบบในการค้าขายของแม่คำหาบเร่

ช่วงที่ 3 การกลับบ้านและการขึ้นให้เห็นถึงวิถีชีวิตของแม่คำหาบเร่

2. รูปแบบการแต่งกาย

แต่งกายแบบพื้นบ้านอีสาน ที่มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตแม่คำหาบเร่
รูปแบบการแต่งกายแบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ

2.1 การแต่งกายของแม่คำ

2.2 การแต่งกายของลูกค้า

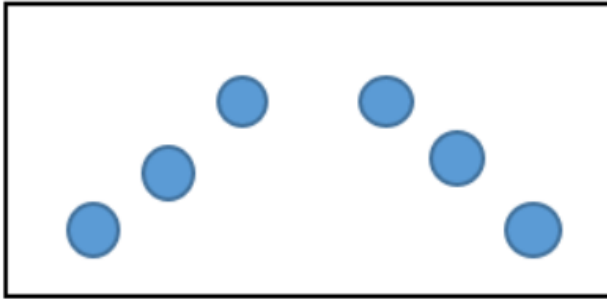
ภาพที่ 1 การแต่งกายแม่ค้า
ที่มา : ผู้สร้างสรรค์ (2566)

ภาพที่ 2 การแต่งกายลูกค้า
ที่มา : ผู้สร้างสรรค์ (2566)

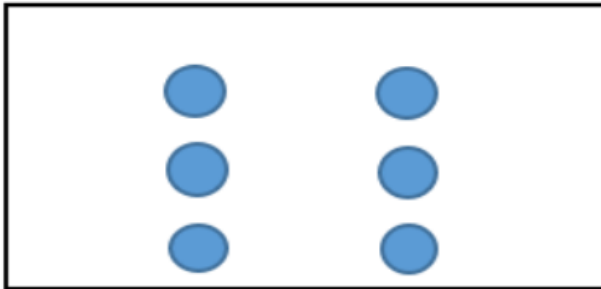
3. ลักษณะการแปรแถว

ผู้สร้างสรรค์ได้ทำการออกแบบรูปแบบการแปรแถวในการแสดงเพื่อให้ผู้เข้าชมไม่เกิดการเบื่อหน่ายและให้ผู้ชมได้เห็นการเคลื่อนไหวงดงามและแปลกตา ผู้สร้างสรรค์ได้ออกแบบ ดังนี้

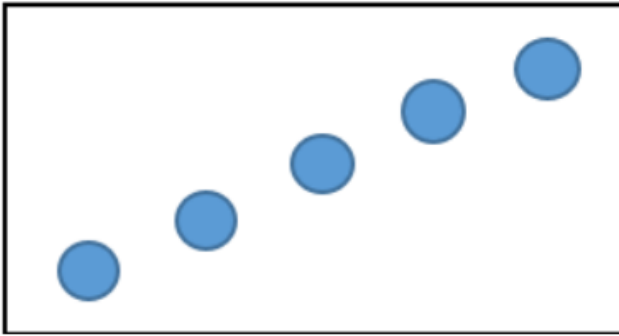
ภาพที่ 3 แถวที่ 1

ที่มา : ผู้สร้างสรรค์ (2566)

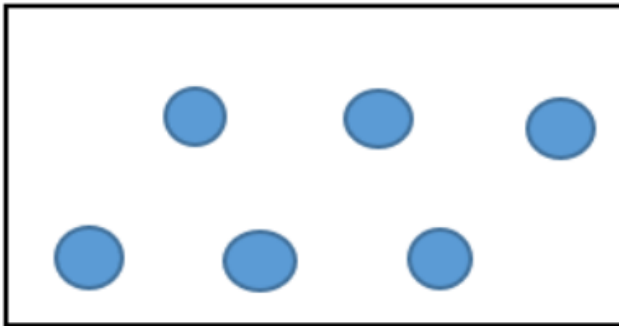

ภาพที่ 4 แถวที่ 2

ที่มา: ผู้สร้างสรรค์ (2566)

ภาพที่ 5 แถวที่ 3
ที่มา : ผู้สร้างสรรค์ (2565)

ภาพที่ 6 แถวที่ 4
ที่มา : ผู้สร้างสรรค์ (2565)

4. การออกแบบกระบวนท่ารำ

ผู้สร้างสรรค์คิดประดิษฐ์สร้างสรรค์ขึ้นใหม่โดยยึดหลักกระบวนท่ารำ
บางส่วนมาจากแม่บทอีสานมาผสมผสานศิลปะการแสดงทางด้านตะวันตกแบบ

ร่วมสมัย เช่น กระบวนท่าเต้นแบบ Modern dance

5. รูปแบบการแต่งหน้า

รูปแบบการแต่งหน้าเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ทำให้นักแสดงสวยงามและอำพรางข้อบกพร่องบนใบหน้าของนักแสดงได้ นอกจากนี้ก็ยังสามารถใช้วิธีการแต่งหน้า เพื่อบอกวัยบอกลักษณะของตัวละครได้

รูปแบบการแต่งหน้าแบ่งออกเป็น 2 แบบคือ ฝ่ายหญิงและฝ่ายชาย ดังนี้

การแต่งหน้าฝ่ายหญิง แต่งหน้าแบบระบำรำฟ้อนทั่วไปและการแต่งหน้าผู้ชายแต่งหน้าแบบธรรมชาติ

ภาพที่ 7 ภาพการแต่งหน้าผู้ชาย
ที่มา : ผู้สร้างสรรค์ (2566)

ภาพที่ 8 การแต่งหน้าผู้หญิง
ที่มา : ผู้สร้างสรรค์ (2566)

6. การออกแบบเนื้อร้องทำนองเพลงสำหรับการแสดง ผู้สร้างสรรค์ได้
แต่งทำนองและประพันธ์เนื้อร้องขึ้นมาใหม่ ดังนี้

ช่วงที่ 1 ตื่นเช้าเตรียมของ (ดนตรีช้า) เนื้อร้องและทำนองเป็นจังหวะช้า
ยินเสียงนาฬิกา ดังปลุกไว้ตอนเช้านอน ฟังเสียงนกบินจร ออกจาก
คอนพร้อมไก่ขัน

ชีวิตเรา เกิดเป็นคนไม่ต่างกัน ตื่นเช้ามาอีกวัน ต้องสู้กัดฟัน ตราลมสิ้น
แต่ง เตรียมข้าวของ เพื่อให้พร้อมไว้ออกขาย ไม่เคยได้สบาย หาเช้า
ค่ำได้กิน

บ้านไม่ได้ร่ำรวย พ่วงมาด้วยพร้อมหนี้สิน ซื้พไม่สิ้น ต้องดิ้นรนฝ่าฟัน
แม้ค้าอย่างฉฉิน กระแสรายวัน คือเป้าหมาย ต้องสู้ตายลูกเดียว....

ช่วงที่ 2 เดินเร่ขาย (ดนตรีเร่) เนื้อร้องและทำนองเป็นจังหวะเร่
ชีวิตทุกเช้าต้องก้าวขาขึ้นรถไฟ กับของขายปลายทางอีกสถานี
ขายได้บรรลาก็เอาเขาจ่ายเงินซื้อก็ขายอยู่ดี ก็เป็นแม่ค้าไม่ขายเอาเงิน
จะขายทำไม (ไซ่มะ)

จนมาถึงปลายทางอีกสถานี เคลียร์ที่วางของลงประกาศขาย
5 นาทีก็เอาดีกว่าจะได้ขาย ยิ่ง 10 นาทีหรือนานยิ่งดีเป็นนาทีทอง
ตื่นขึ้นรถแปดโมงมากับรถไฟทุกเช้าทุกวัน ก่อนแยกกัน ขายตามพื้นที่
ที่จับจอง

ก่อนจะสิบโมงต้องขายให้เกลี้ยงนะข้าวของ หากยังไม่พรวง ก็ต้องเดิน
ขายจนถึงเย็น ชีวิตแม่ค้า....

มา เร่ เข้ามา ม้า มา....(ส่งเสียงเรียกลูกค้า)

สวัสดิ์จะคุณลูกค้าที่เคารพ วันนี้ได้ประสบพบเจอคุณลูกค้า
เดินมาเดินไปเร่เข้ามาเร่เข้ามา อย่าแค่ว่าเพียงสายตาเชิญเข้ามาอุดหนุนกัน
ออกบ้านแต่เช้าทั้งหาบข้าวหอบของ ของหมักของดอง บั้ง ย่าง ทั้ง ลาบ ป่น
เหิงบักม่วงน้อย หมาทันทใหญ่ ห้อยไอ้โน้ตั้น ตะไคร้ เป็นต้น ผักบุ้ง ผัก
กาดเขียว

ทั้งข้าวโพดต้ม ไข่ปิ้ง เหิงไข่เต่า ข้าวหลาม ข้าวเม่า ขนมดอกบัวก็เร่เดียว
สด ๆ อ่อน มาใหม่ ๆ มีเจ้าเดียว ไข่คน บักเยว แม่ค้าบมีขาย...
คนขายมาแล้ว ละคนซื้ออยู่ไซ คนซื้ออยู่ไซ คนซื้ออยู่ไซ อยู่ไซ ๆ ๆ ๆ ๆ ๆ ๆ ๆ
คนซื้อ อยู่ไซ

คนเบ่งซื้อไหม นังอยู่สิซื้อบ่ ทางบ้านซื้อบ่ ออนไลน์ซื้อบ่
คิวอาร์โค้ดกะได้นอ แม่ค้านี้ทันสมัย ง่าย ๆ ยาก ส่งเงินมาเอาของไป
คันรักโลกพี่ชาย อ้ายบ่ต้องใส่ถุง.... เด้อ ค่ะ ๆ ๆ คุณลูกค้าที่รัก!!

สนทนา(แม่ค้า-ลูกค้า)

(แม่ค้า-ลูกค้าคู่ที่ 1)

(แม่ค้าคนที่ 1) พุดแบบตกใจเสียงดัง ตะ ๆ ๆ ๆ ๆ ๆ ตะไคร้ ผักบุ้ง ผัก
กาดเขียววาววาว เขียววว เขียว

(ลูกค้าคนที่ 1) กำลังหาอยู่เขียว ขยายังไงนมแม่ค้า

(แม่ค้าคนที่ 1) อั้น ขยาย่าย ๆ ขยายใส่ถุงนี้ละค่าาา

(ลูกค้าคนที่ 1) คั่นสั้นคุณผักจำ เอาแม่ค้าใส่ถุงแน (ฮ่วย!!) สำงว่าแท้
ฮาเนี่ยยย...

(แม่ค้า-ลูกค้าคู่ที่ 2)

(แม่ค้าคนที่ 2) พุดแบบเสียวๆเร้าอารมณ์ใส่เสียงกลอง

อ้วยยยย...อ่าาา...โอ้วว..เท็งใหญ่ เท็งด้ามมมม (ด่า)

(ลูกค้าคนที่ 2) ขยาย้างงง (กะโปกตอก)

(แม่ค้าคนที่ 2) ซ่อยขยายข้าวหลามคุณลูกค้าจักบังบ่ ปอกง่ายบ่ยาก
หวานข้าวกำแท้ได้พ่อ

(ลูกค้าคนที่ 2) น้ำตาลหลายบ่เอาแบบมีน้ำตาล พ่อเป็นเบาหวานแต่
พ่อยากทานน้อข้าวเหลียม (เฮ้ย...)

พ่อ อยากรินข้าวหลาม (ใส่ถุง ๆ เลยแม่ค้า)

(แม่ค้า-ลูกค้าคู่ที่ 3)

(แม่ค้าคนที่ 3) เดินร้องเพลงแบบมีความสุข

ต้ม บั้งเต่า บั้งเต่า ต้มบั้ง บั้งเต่า บั้งเต่าต้มบั้ง บั้งเต่า

(ลูกค้าคนที่ 3) เอ้า ๆ ๆ ๆ ๆ นั้นขายอะไร

(แม่ค้าคนที่ 3) เอาไข่เต่ามาขาย ข้าวโพดต้มและไข่บั้ง ต้มมาฮ้อน ๆ
แม่ค้ากะสดซิง ๆ ไข่เต่า ไข่บั้ง บ่ขายแต่ไข่คน

(ลูกค้าคนที่ 3) ใส่ไข่ให้แนจักคน (เฮ้ยยยย)

(แม่ค้าคนที่ 3) ใส่ถุงเลยนะลูกค้า
(พร้อมกัน) อะ ะๆๆๆๆ อา....ขายไข่เต่าและไข่ปิ้ง!!!ปิ้ง ปิ้ง ปิ้ง
เวียนมาเวียนไป ทั้งคนขายและลูกค้า ยาด...ขายกันไปมา จนลูกค้าสี
เวียนหัว

เสน่ห์แม่ค้าต้องฮาร์ดเชลล์ท่อนั้นตัว ต้องสวยแต่ทำจืดหัว หุ่่มสุดตัว
เพื่อลูกค้า

สีเอออันนี้ ใส่ถุงกับอันนั้น ลดให้หน่อยละกัน อย่าขายแพงหลายแม่ค้า
มันลดไปได้ หุ่่น สีเข้าได้หลิบขา เดี่ยวแถมแนวอื่นให้หนา คุณลูกค้าที่รัก
จัดให้บั๊กคัก อ้วนน่ารัก กะหลังกิง กิง
กิง กิง กะลิง กิงกิง (2 รอบ) กิงกะลิง กิงกะลิง กิงกะลิง กิง ะ กะละ
ลิงน่า รัก กิง กิงงงงงง

คือเสน่ห์ แม่ค้า จริต มารยาและจริงใจ เล่นและหยอกกันไป แวได้
แหวแนด้อลูกค้า

ขายแต่เช้าฮอดแลง ทั้งต่อทั้งจ่ม กันไปมา กะต้องทน ทนจนว่า สีขาย
หมดนี้

เหลือหน่อยเดียว แถมให้เลยคุณพี คุณแม่ค้าสีเมื่อเชื่อน
ช่วงที่ 3 (แม่ค้ากลับบ้าน)ดนตรีและเนื้อร้องจังหวะช้า
ขายได้เงิน มานั่งนับ ลบต้นทุน กำไรน้อย ะ อุ่น ะ คือจุนเจือ ทั้ง
ครอบครัว

เหนื่อยก็ต้องอดทนหันสินมันล้น พันตัว หวังในใจความสดใส คงกลับมา
ความจริงหนึ่งเดียว ที่ทำ แม่ค้าก็ทำเพื่อครอบครัว หุ่่ม ทั้งใจและตัว
พลาดพลั้ง ล่วงเกิน ต้องขออภัย

ไม่ได้มีแค่ฉัน ลูกน้อย ฉันกำลังเติบโตใหญ่ คือกำลังใจ....ที่ดีในทุก ะ วัน..
ความสุขครอบครัวของฉันคือเป้าหมาย เหนื่อยกายพักผ่อนเอาแรง ก็หวลคืน
จุดยืนของเราแม่ค้าทุกคน ดิ้นรนก็เพื่อครอบครัว....

สรุปผล

การวิจัยเรื่อง หาบเร่เสน่ห์แม่คำ : จากการศึกษาวิถีชีวิตของแม่ค้าหาบเร่
สถานีรถไฟ จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ พบว่า

วิถีชีวิตของแม่ค้าหาบเร่ ตลาดหาบเร่ ณ สถานีรถไฟจังหวัดบุรีรัมย์ การ
แลกเปลี่ยนสินค้าเป็นสิ่งสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ จากการแลกเปลี่ยน
จึงได้มีการพัฒนามาเป็นการค้าขายในตลาด ตลาดกำเนิดขึ้นในสมัยสุโขทัย แต่
ปรากฏเด่นชัดในสมัยอยุธยาในรูปแบบของตลาดน้ำและตลาดบก มีทั้งที่เป็น
ตลาดประจำและตลาดไม่ประจำ เหล่าแม่ค้าจึงได้มีการโยกย้ายสถานที่ในการ
ค้าขายสินค้าเพื่อตอบสนองความต้องการของแม่ค้าและลูกค้า การค้าขายหาบเร่
จึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการดำรงชีวิตของชีวิต ซึ่งหาบเร่เป็นกิจการที่อาศัยทุนประกอบ
การต่ำ ผู้ประกอบการไม่จำเป็นต้องมีความรู้หรือทักษะค้าขาย อาศัยเพียงความ
คล่องตัวในการประกอบการ ปัจจุบันสามารถพบเห็นการค้าขายหาบเร่ได้ที่ ตลาด
หาบเร่ สถานีรถไฟจังหวัดบุรีรัมย์ ตลาดหาบเร่จังหวัดบุรีรัมย์ บริเวณสถานีรถไฟ
บุรีรัมย์ โดยชาวบ้านได้นำสินค้าทางการเกษตรของตนเอง ไม่ว่าจะเป็น ผักหรือ
ผลไม้หายาก ขนม อาหารแปรรูปต่าง ๆ เช่น ไข่ปิ้ง ข้าวจี โดยสินค้าที่ชาวบ้านนำ
มาขายนั้นก็จะแตกต่างกันไปในแต่ละวันขึ้นอยู่กับฤดูกาลนั้น ๆ หรือขึ้นอยู่กับภูมิปัญญา
ชาวบ้าน เพื่อนำมาขาย การค้าขายหาบเร่เป็นการค้าขายที่ไม่เป็นหลักเป็นแหล่ง
มีการปรับเปลี่ยนสถานที่ในการค้าขายได้ตามต้องการ

การสร้างสรรคผลงานทางด้านนาฏศิลป์พื้นบ้านอีสาน ชุด หาบเร่เสน่ห์แม่คำ
ผู้สร้างสรรค์ได้นำเสนอการแสดงตามกระบวนการดังนี้ 1. การนำเสนอรูปแบบการ
แสดง 2. รูปแบบการแต่งกาย 3 ลักษณะการแปรแถว 4 การออกแบบกระบวนการทำรำ
5 รูปแบบการแต่งหน้า 6 การออกแบบเนื้อร้องทำนองเพลงสำหรับการแสดง ซึ่งจาก
การนำกระบวนการคิดประดิษฐ์สร้างสรรค์ขึ้นใหม่โดยยึดหลักกระบวนการทำรำบางส่วน
มาจากแม่บทอีสานมาผสมผสานศิลปะการแสดงทางด้านตะวันตกแบบร่วมสมัย
ทำให้เกิดการสร้างสรรคนาฏยนิพนธ์ที่มีความสวยงามและน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

อภิปรายผล

การสร้างสร้งงานนาฏยนิพนธ์ชุด “หาบเร่เสน่ห์แม่คำ” ได้รับผลการประเมินจากคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญ โดยมีองค์ประกอบดังนี้

1. ชื่อและเนื้อหาของการแสดง ได้นำเอาวิถีชีวิตของแม่คำหาบเร่และรูปแบบวิธีการขายของแม่คำหาบเร่ มาสร้างสร้งเป็นผลงานการแสดงในรูปแบบนาฏศิลป์พื้นบ้านอีสานสร้างสร้ง การแสดงสื่อถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของแม่คำหาบเร่และวิธีการค้าขายของแม่คำหาบเร่

2. ท่าทางที่สื่อความหมาย ผู้สร้างสร้งได้มีการกำหนดผู้แสดง ใช้ผู้แสดงที่มีรูปร่างตามบทบาทที่ได้รับและมีมือลีลาการรำรำให้พร้อมเพียง เพื่อให้การแสดงมีความเป็นเอกภาพ ผู้แสดงจะต้องมีความสามารถในการรำรำในระดับเดียวกันและความสามารถในการเรื่องจังหวะเป็นอย่างดี

3. ความสวยงาม ผู้สร้างสร้งออกแบบท่ารำโดยใช้ภาษาท่านาฏยศัพท์ผสมผสานท่ารำจากแม่บทอีสาน ประดิษฐ์ลีลา เชื่อมท่าทางให้สอดคล้องกับอารมณ์เพลงกลมกลืนกับท่วงทำนองและบริบทของเพลง เน้นให้มีความเรียบง่ายสวยงามตามแบบฉบับพื้นบ้านอีสาน

4. การแต่งกาย ผู้สร้างสร้งได้นำเครื่องแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวบ้านอีสาน ทั้งผู้ชายและผู้หญิงมาเป็น องค์ประกอบในการสร้างสร้งผลงานในการแต่งกายมีกระบวนการคิดสร้งเครื่องแต่งกาย โดยอาศัยรูปภาพโบราณในยุคเก่าผ่านการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับยุคสมัยใหม่ แต่ยังคงความเป็นโบราณอยู่

5. เพลงและดนตรี สำหรับเพลงและดนตรีประกอบผู้สร้างสร้งคัดเลือกใช้การกรีนนำและเลือกใช้เสียงดนตรีเป็นท่วงทำนองที่เป็นแบบร่วมสมัย ให้เหมาะสมกับแต่ละช่วงของการแสดง และจัดรูปแบบให้มีความสร้างสร้งควบคู่กับแบบแผนทำนองแบบโบราณ ให้มีความผสมผสานให้มีความลงตัวในผลงานชุดนี้

ข้อเสนอแนะ

1. นาฏยนิพนธ์สร้างสรรค์ชุด “หาบเร่เสน่ห์แม่คำ” เป็นผลงานวิจัยสร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่สามารถนำไปถ่ายทอดให้เกิด ความรู้ และช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดบุรีรัมย์
2. นาฏยนิพนธ์สร้างสรรค์ชุด “หาบเร่เสน่ห์แม่คำ” นี้สามารถจัดทำเป็นสื่อ วิทยุทัศน์ออกเผยแพร่สู่สถานศึกษาในท้องถิ่น และในช่องทางออนไลน์ต่าง ๆ ได้ตามความเหมาะสมกับบริบทของหน่วยงาน

บรรณานุกรม

- กนกวรรณ หวังร่วมกลาง และคณะ. (2543). *พ็องกลองคุ้มมรดกทางวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสาน*. นครปฐม: สาขาวิชานาฏศิลป์ไทยศึกษาภาควิชานาฏศิลป์ศึกษาคณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.
- ธานี กุลแพทย์. (2539). *บทบาทของตลาดนัดจตุจักรที่มีต่อชุมชนกรุงเทพฯและปริมณฑล พ.ศ. 2525-2537*. (สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).
- ทะนงศักดิ์ สุกดิษฐ์. (2530). *ปัญหาชุมชนเมือง : หาบเร่-แผงลอยบนทางเท้าในกรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- วีณา วิสเพ็ญ. (2523). *ดนตรีพื้นเมืองอีสาน*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (วิทยาเขตมหาสารคาม).
- สมศักดิ์ ภู่วิภาดาธารธน์. (2544). *เทคนิคการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชย์.
- สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2543). *นาฏยศิลป์ปริทรรศน์*. กรุงเทพฯ: ห้องภาพสุวรรณ.
- อมรา กล้าเจริญ. (2531). *สุนทรีนาฏศิลป์ไทย*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- Thai PBS News. (2565). *ตลาดหาบเร่ 5 นาทีที่สถานีรถไฟบุรีรัมย์*. สืบค้นเมื่อ 11 ธันวาคม 2565, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=2s0RfFSzUcl>.